

ALİ MƏKTƏBLƏRDƏ YENİ İNFORMASIYA TEXNOLOGİYALARININ (YİT) SƏMƏRƏLİ İSTİFADƏSİ ÜÇÜN ELMİ DƏSTƏK SİSTEMİ

SƏRİYYƏ İNQILAB QIZI ALLAHVERDİYEVA

Mingəçevir Dövlət Universiteti

Təlimin effektivliyini və peşəkarlığın formalaşmasının keyfiyyətini artırmaq iki yolla mümkündür:

1) çətin və uzunmüddətli mənimsənən şəxsi təcrübəyə, həmkarların təcrübəsinə və tarixi təcrübələrə əsaslanan sınaqlar və səhvlərməmetodu;

2) sistem və informasiya nəzəriyyəsinə, psixoloji və pedaqoji elmlərin məlumatlarına, daha doğrusu, müasir elmi təcrübəyə əsaslanan təlim sisteminin optimallaşdırılmasının elmi və praktik prinsiplərinin inkişafı. Bu yol yüksək nəticələrə gətirib çıxaracaqdır.

Bu halda, ən vacib vəzifə bu işin əsas istiqamətlərini seçməkdir. Bununla əlaqədar ali təhsil müəssisələrində texniki mütəxəssislərin peşə hazırlığı üçün kompleks elmi dəstək sisteminin yaradılması problemi özünü qabarıq şəkildə göstərir. Burada əsas anlayışlarından birini-"sistem" anlayışını qısaca müzakirə zərurəti yaranır. Sistem - öz aralarında əlaqəli və bağlı olan, vahid tamlığı əmələ gətirən elementlər. "Sistem" anlayışı bütövlük, element, alt sistem, bağlar, əlaqələr, struktur və s. anlayışlarla ilə üzvi şəkildə əlaqələndirilir. Eyni zamanda, hər hansı bir sistem daha yüksək tərtibli sistemin elementlərinin müəyyən nizamla yaradıcısı olmaqla, vahid mühitlə əlaqələrinin olması ilə öz bütövlüyünü göstərərək onun bir elementi hesab edilə bilər [1, 2] və aşağı tərtibli sistemi kimi çıxış edə bilər. İyerarxiklik, çoxsəviyyəlilik sistemin quruluşunu, morfologiyasını və davranışını, funksiyasını xarakterizə edir; sistemin ayrı-ayrı səviyyələrini (alt sistemləri, elementləri) onun davranışının müəyyən aspektlərini müəyyənləşdirir, tam funksionallığını isə onun bütün tərəflərinin, səviyyələrinin, alt sistemlərinin qarşılıqlı təsirinin nəticəsidir. Ali məktəblərdəki real vəziyyətin təhlili təhsil prosesində elmi dəstək sistemini optimallaşdırmaq üçün faktor kimi üç əsas elmi istiqamətin ayrılmasına imkan yaradacaqdır. Yuxarıda qeyd olunanlara əsasən, onlar peşə hazırlığı üçün vahid elmi dəstək sistemini təşkil edən elementlər - alt sistemləri kimi nəzərdən keçirilməlidir. Birincisi, yeni pedaqoji və informasiya texnologiyalarının tətbiqi, ilk növbədə, təhsilənlərin peşəkar bilik, bacarıq və verdişlərinin formalaşması ilə yanaşı peşəkar və şəxsi inkişafının təmin edilməsini diqqətdə saxlayan problemlə inkişaf edən və problemlə təlim modulu kimi təlimin kompüter təlim texnologiyalarından səmərəli istifadəsinə əsaslanan tətbiqidir. Təhsil prosesinə problemlə təhsilin müxtəlif formalarının tətbiqi onların ən optimalının seçilməsinin zəruriliyini müəyyən edir. Tələbələrin problem-modul təliminin səmərəli istifadəsi təlim məzmununun strukturlaşdırılmasının konseptual əsasları və prinsiplərinin elmi cəhətdən hazırlanmasını, təlim məzmununun modulunun unifikasiya olunmuş modelinin

hazırlanmasını və təhsilənlərin biliyinin kompüter diaqnostikası metodikasının olmasını zəruri edir. İkincisi-təhsil alanların peşəkar-şəxsi potensialının qiymətləndirilməsi və proqnozlaşdırılması texnologiyası, onlardan tədris qrupları üçün psixopedaqoji testlərdən istifadə etməklə çoxölçülü proqnoza əsaslanan differensial seçim edilməsi. Üçüncüsü, müəllim heyətinin pedaqoji bacarıqlarının TKT-nin istifadəsinin səmərəliliyinə və pedaqoji fəaliyyətin korreksiyasına qatqısının çoxölçülü qiymətləndirilməsi texnologiyasıdır;

Eyni zamanda, tələbələrin peşə hazırlığı prosesində TKT-dan səmərəli istifadəsi üçün elmi dəstək sisteminin hazırlanması zamanı aşağıdakı əsas məsələlər diqqətdə saxlanılmalıdır:

- problemlə inkişaf və problem-modul təhsilin konseptual əsasların, prinsiplərin, məzmunun və alqoritmlərin hazırlanması;

- fərqli qavrayışları olan tələbələrin peşəkar fərdi inkişafı və peşə əhəmiyyətli keyfiyyətlərini qiymətləndirən, proqnozlaşdırıcı və monitorinq sisteminin yaradılması. Bu, tələbənin konkret zaman kəsiyində müxtəlif peşəkarlıq səviyyəsinə malik dinamik inkişaf edən bir sistem hesab edilməsinə imkan verəcəkdir. Bu məlumatlar universitetin tədris prosesinin ümumi elmi dəstək sisteminin bir növ informasiya modulu kimi çıxış etməlidir;

- müəllim heyətinin tədris bacarıqlarının çoxölçülü qiymətləndirilməsinə görə TKT-dan səmərəli istifadə prosesinin intellektual dəstək sisteminin təşkili. Bu, əvvəllər qeyd olunduğu kimi, yeni pedaqoji texnologiyaların (problemlə təlim, avtomatlaşdırılmış təlim sistemləri və təlim proqramları, fərdi fərqli tədris texnologiyaları və s.) universitetlərin təhsil prosesinə fəal şəkildə daxil edilməsi ilə əlaqədardır. Bunun üçün ali məktəb tələbəsinin peşəkar fəaliyyətin bir şəxsiyyət və subyekt kimi inkişafı baxımından TKT-nin istifadəsinin effektivliyinə nəzarət edilməsi tələb olunur.

Ədəbiyyat

1. Кинелев В.Г. Образование и цивилизация // Высшее образование в России. - 1996. - № 3.
2. Кулюткин Ю.Н. Психология обучения взрослых. - М., 1985.-225 стр.